

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Vår kontaktperson: Roger Lian
Telefon: 47 86 74 75
E-post: roger.lian@samforsk.no

Vår dato og referanse:
13.11.2020 134/20/008

Deres dato og referanse:
25.06.2020 20/3263-2

Høringsuttalelse av rapporten *Statlig tildeling av grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern*

Det vises til Kunnskapsdepartementets brev av 25. juni 2020 med invitasjon til høring av rapporten *Statlig tildeling av grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern* og senere forlengelse av høringsfristen til 13. november 2020.

NTNU Samfunnsforskning takker for prosessen Forskningsrådet har gjennomført med involvering av instituttene for gjennomgang av forslagene i rapporten, samt utarbeidelse av tilleggsdokumentasjon om effekter forslagene ventelig vil ha for instituttene. En overordnet betraktning er dog at modellen er svært teknisk og lite transparent. Samtidig har vi forståelse for at modellen nødvendigvis blir kompleks for å fange opp den ønskede dynamikken på omfordeling over tid, og utjevning av den historisk betingede ulikheten i grunnfinansieringsnivå mellom instituttene.

NTNU Samfunnsforskning er opptatt av at grunnbevilgningsordningen bidrar til å vedlikeholde, stimulere og utvikle instituttsektorens særskilte rolle som del av nasjonal forskningssektor. I tråd med synteserapportens beskrivelse av instituttsektoren, er den av vesentlig betydning for nytteorientert kunnskapsutvikling og avgjørende for nasjonens evne til omstilling og innovasjon. Overordnet støttes begrunnelsen for å sikre en sterk instituttsektor som i henhold til retningslinjene skal «*bidra med forskning av høy kvalitet og relevans til anvendelse i næringsliv, forvaltning og i samfunnet for øvrig*». Vi er enig i at ordningen må gjenspeile de tre grunnleggende kravene for å defineres som forskningsinstitutt:

- Dokumentert vitenskapelig kvalitet
- Objektivitet
- Evne til å være driver for omstilling

Relevansindikatorer

NTNU Samfunnsforskning er enig med Forskningsrådet i at nasjonale oppdragsinntekter er en sentral indikator for relevans. Oppdragsforskningen er en kjerneaktivitet som også skiller instituttsektoren vesentlig fra universitets- og høyskolesektoren. Å vektlegge oppdragsinntektene som en betydelig komponent i grunnbevilgningssystemet vurderes som

viktig, også for å stimulere til arbeidsdelingen mellom instituttsektoren og UH-sektoren. NTNU Samfunnsforskning registrerer samtidig argumentene som er fremført av flere institutter om at såkalte nasjonale brukerrettede bidragsinntekter fra departementer og underliggende etater skal inkluderes. Det er vanskelig å se at dette kan sammenliknes med sektorens tradisjonelle oppdragsinntekter der en konkurrerer om midlene i et marked. NTNU Samfunnsforskning oppfatter derfor at innføring av en slik indikator kan være med på å svekke en indikatorprofil som markerer instituttsektorens egenart sammenliknet med UH-sektoren.

NTNU Samfunnsforskning er skeptisk til innføring av kommersialisering som resultatområde i grunnbevilgningsordningen. Instituttet anerkjenner at kommersialisering av forskning er viktig for næringsutvikling, men dette er en indikator som særlig synes å favorisere den teknisk-industrielle instituttarenaen. I likhet med en rekke andre institutter påpeker NTNU Samfunnsforskning at en bør tilstrebe en bredere tilnærming til innovasjon fra forskning, vel vitende om at det er krevende å måle instituttenes bidrag til dette. Dette gjelder i og for seg både kommersialisering og innovasjon (i bredere forstand).

Kvalitetsindikatorer

Publikasjonspoeng per forskerårsverk er foreslått videreført som indikator for kvalitet. NTNU Samfunnsforskning støtter at publiseringsaktiviteten i instituttsektoren bør stimuleres gjennom grunnbevilgningsordningen. NTNU Samfunnsforskning er opptatt av at grunnbevilgningen særlig bør stimulere til publiseringsaktivitet som bygger på oppdragsportefølje (instituttets relative andel av oppdragsinntekter). For institutter som har en stor andel oppdragsprosjekter sett opp imot bidragsprosjekter, vil grunnbevilgningen nettopp kunne benyttes til å finansiere vitenskapelig publisering som leveransene i prosjektene ikke finansierer. På denne måten vil en kunne bygge vitenskapelig kunnskap basert på den bruker- og praksisnære forskningen som oppdragsprosjektene representerer. NTNU Samfunnsforskning mener det er bekymringsfullt dersom den resultatbaserte omfordelingen av ordningen favoriserer institutter som har en sterk bidragsprofil, og som derav i utgangspunktet har en (sterk) finansiering for å kunne publisere vitenskapelig.

NTNU Samfunnsforskning er enig i at terskelverdien («flaggrense») for publiseringspoeng per forskerårsverk settes til 0,6 fra 2022.

NTNU Samfunnsforskning støtter at andel ansatte med PhD-grad er en bedre indikator for kvalitet (fagmiljøet) enn avlagte doktorgrader.

Resultatindikatorer

NTNU Samfunnsforskning oppfatter at forslag til ny ordning innebærer en forskyvning fra internasjonale inntekter til nasjonale inntekter. Dette synes lite forenelig med nasjonal politikk om å styrke eksport av norsk kompetanse og bidrag til økt internasjonalt samarbeid. Institutter som henter inn internasjonal finansiering, kopler ofte norske og utenlandske bedrifter sammen på en måte som kommer norske næringsliv og industri til gode. NTNU Samfunnsforskning har i mange år hatt en betydelig internasjonal aktivitet finansiert via det

Europeiske Romfartsprogrammet (ESA). Instituttet anbefaler derfor at en opprettholder 20 % vekting av internasjonale inntekter opp imot vektingen av andre indikatorer.

Innspill om tilleggsdimensjon som ikke fanges opp gjennom indikatormodellen

Norsk instituttsektor er svært sammensatt med forskningsmiljøer som opererer i ulike markeder og har ulike samfunnsoppdrag. Synteserapporten løfter frem at heterogeniteten er en styrke, og NTNU Samfunnsforskning mener det er viktig å ikke lage et indikatorsystem som bidrar til at instituttene blir mer like og gjør at virksomhetene tar strategiske beslutninger som reduserer nærheten til sine markeder og svekker den anvendte forskningen. FFA begrunner i sitt hørings svar at det ikke er et mål at instituttene skal levere like godt på alle indikatorene. Med bakgrunn i dette foreslås at et eventuelt særskilt begrunnet høyere finansieringsnivå til et institutt, bør håndteres separat gjennom spesifikke bevilgninger utenom grunnbevilgningsordningen.

NTNU Samfunnsforskning etterlyser en mer offensiv tilnærming til hvordan en kan utvikle en tydeligere strategisk bruk av instituttsektoren i omstilling og innovasjon av det norske samfunnet. Et grunnbevilgningssystem som også stimulerer til viktige kapasitetsbyggende oppgaver gjennom målrettede aktiviteter, bør derfor vurderes. NTNU Samfunnsforskning mener at departementene og Forskningsrådet bør supplere grunnbevilgningen med et verktøy for bedre dialog med hvert enkelt institutt om deres profil og strategiske utvikling.

En måte å tilnærme seg en slik strategisk utvikling er at departementet utreder en ordning med strategiske utviklingsavtaler for forskningsinstituttene som et supplement til dagens finansieringssystem. Forutsetningen er at det knyttes særskilt finansiering til disse avtalene. Kapasitetsbygging for anvendt forskning innenfor strategisk viktige områder for nasjonen, vil kunne sikre kontinuitet og langsiktighet i det strategiske arbeidet. Dette vil kunne bygge på og utvikle det enkelte institutts styrker, og legge til rette for arbeidsdeling og mangfold mellom ulike forskningsinstitusjoner. Et indikatorbasert finansieringssystem kan og bør ikke forsøke å fange opp alle mål for sektoren og hvert enkelt institutt.

For universitetene og høyskolene har en allerede innført utviklingsavtaler, foreløpig som en pilot. Utviklingsavtaler mellom forskningsinstituttene og departement/Forskningsråd vil kunne bidra til å sikre mangfold og tydeligere enighet om ønsket strategisk utvikling på viktige områder ved instituttene. Individuelt tilpassede avtaler vil kunne være hovedvirkemiddel for strategisk utviklingsdialog med hvert enkelt institutt. Avtalene bør ha konkrete utviklingsmål med tydelige resultatkrav (kvalitative og/eller kvantitative). Avtalene bør være et instrument for endring, der instituttene selv har ansvaret for implementeringen.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP) peker ut kursen for norsk forskning og høyere utdanning. Hvert enkelt institutt kan gjennom utviklingsavtaler synliggjøre hvordan det ut fra sin faglige profil og forutsetninger kan bidra inn mot overordnede mål i langtidsplanen. Dette kan knyttes til målene om styrket konkurransekraft og innovasjonsevne og hvordan en møter de store samfunnsutfordringene.

For noen institutter er det naturlig å tenke seg et tydelig ansvar for innovasjon og nyskaping. Gitt målene Regjeringen har satt, bør f.eks. bidrag til «det grønne skiftet» være et hovedformål for noen forskningsinstitutter, og dermed også det mest sentrale elementet i en

utviklingsavtale med disse instituttene. For andre institutter kan de spille en betydelig og forsterket rolle i for eksempel omstilling og innovasjon i offentlig sektor. Ordningen med utviklingsavtaler kan være særlig relevant der en ser behov for å styrke innovasjonsøkosystemet, men hvor koplingen mellom behovseiere (etterspørsel) og forskningsmiljøene (tilbud) er for svakt utviklet.

NTNU Samfunnsforskning vurderer at slike avtaler kan være en mer treffsikker måte å stimulere en strategisk utvikling av instituttsektoren og ivareta kapasitetsbygging for brukernær forskning på viktige samfunnsområder.

Med vennlig hilsen

Roger Lian

Administrerende direktør